

ABONNEMENT

Pays étrangers

Pour un an: 2 Dolars

Edition spéciale: 3 Dolars.

ADRESSE

"İdjtihad,, Constantinople

Téléph: St. 865

xxvième ANNÉE

15 Septembre 1930

İCTİHAD

Türkçe ve Fransızca

İLMİ, EDEBİ, İKTİSADİ

No: 305

ABONEMAN:

Seneliği [24Nusha] Türkiye için 2 1/2, Âlâ kâğıdı-
lısı 5 Liradır

İDAREHANESİ

Cıgaloğlunda İctihad Evi

Tarihi Te'sisi:

1904 — Genève.

Yirmi altıncı sene

15 Eylül 1930

Harbin (Japonya) ya ifaze ettiği ehemmiyet ve Bahri Muhiti Atlasiyi seri'an feth etmesi ister istemez, ırkı ebyaz ile ırkı asfer arasında muazzam müsademeyi tesri' edecektir; musara'anın netayici Asya âsâyı şevketinin hangi ele geçmesi lâzım geleceğini söyleyecektir.

Zamanımızın devlet adamları her nevi' imperyalizm yani fütuhatçılık fikrine karşı kendilerini yüksek perdeden mudafa'a ediyorlar. ve bu isnadatı bir tecavüz, bir şitem telakki ediyorlar. Bununla beraber biliyorlar ki Avrupanın müteşekkil olduğu büyük impratorlukları, büyük kişilerleri ancak «İmperyalist» çe makasid tesis etmiş ve bunları mazharı feyz etmekte bulunmuşdur.

Cihan harbinin birinci perdesi olan askeri mubareze bugün hitam buldu. İkinci perde olan **iktisadi** mubareze başlıyor. Üçüncü perde ki Asya Hekemunyası için ırkı asferin ırkı ebyaza karşı mücadelesidir, yakın görünmekdedir.

Eğer milletlerin terabütü fikri, «Hegemunya» fikrinin yerine ka'im olmaya muvaffak olmazsa (Avrupa) kendisini ümitsiz bir inhitata düşürecek olan imhakâr muhtelif harplere ma'ruz olacaktır.

TOLSTOI

SAN'ATI

Tolstoî, on dokuzuncu asrın yetiştirdiği büyük san'atkârlardandır. Görünüşde zahmetsizce ve kendiliğinden gelme bir surette elde edilmiş gibi görünen satırların sadeliği altında, muannıd bir saî, şuurlu bir san'at gizlidir.

Tolstoy'un san'atından bahs etmeden evvel, iki kelime ile lisandan bahs etmek isterim. Çünkü Tolstoî san'atında lisan, en büyük rolü oynamaktadır. Ruhiyatçılar lisanı «ahvali ruhiyeyi ifade eden bir işaret sistemi» diye tarif ettikten sonra ikiye ayırırlar:

- 1 — Tabii lisan Langage naturel
 - 2 — İtibari lisan Langage conventionnel
- Tabii lisan, vaz' ve hareketlerden, sayhalarından müteşekkil olup, heyecanları, haz ve

elemeleri ve basit fikirleri ifade eder. Bu, aklî lisan [Discursif] bir lisandır.

Tabii lisanla itibari lisan arasında bazı vasatlar da vardır; bunlarda (Anomatopée) ler ve nidalar vardır.

Vaz' ve hareketlerin, sayhelerin lisanı, mütekellim lisandan daha az mütenevvi' fakat ondan daha doğrudan doğruya (immédiat) daha manidar, ve daha telkinkârdır.

Vücudun vaziyetleri, çehrenin ifadeleri, insanın gizli ve hakiki tab'ını sözlerden daha iyi ifşa eder. Bir bakış, yüzdeki bir buruşuk, çehredeki bir adelenin titremesi, bir jest, hiç bir sözün ifade edemeyeceği hisleri derhal bize duyurur.

Tolstoî eserlerinde, tabii lisan çok mühim bir yer işgal etmektedir. Bu vaz' ve hareket lisaniyledir ki Tolstoî, kahramanlarının en gizli köşelerini tasvir etmiştir. Tolstoîde, vücutteki bazı azanın vaziyeti mu'dil ve nihayetsiz bir ifade alır.

Meselâ. Borodino harbinden sonra, yaralılarla dolu bir çadırdâ, gömleği ve elleri kanla bulaşık bir cerrah, cıgarasını «kirletmemek için» onu baş ve serçe parmaklarıyla tutuyor. Parmakların bu vaz'iyeti, aynı zamanda korkunç bir vazifenin temadisini, mağlup olan iğrentiyi, uzun bir itiyat neticesi kana ve yara karşı hasıl olan lakaydiyi vuzuhla gösteriyor. Küçük, tek bir fer' iki parmağın vaz'iyeti, bizde bu deruni haletlerin mu'dil varlığını ifşaya kâfi geliyor.

Tolstoî en mücerret fikirleri, en gizli hisleri, daima vücudun hareketleri ve tasviri ile anlatmıştır. Sıhhatte ve hayatta olan kimselerin, hastalara ve ölmek üzere bulunanlara karşı gösterdikleri lakaydi, İvan İlitche, onların sözlerinden ziyade, Theodor Pavlovitchin, «beyaz bir yaka içinde sıkışmış adeleli boynunda, üstüne siyah bir pantolonun yapıştığı kuvvetli kalçalarında» tecelli ediyor. Tolstoî, bir hissin, bir heyecanın kesafetini, hususî sicyesini anlatmak için müteaddid sıfatlar saymaktan çekinmez.

«İvan İlitche birdenbire, kendisince malum bir istirap duydu:

« Eski,sağır,işleyici,inatçı,ebkem,ciddi » .Bir isim için altı sıfat! Fakat hiç birisi luzumsuz değil, çünkü okadar, en küçük tafsilatınca, İvan için hastalığı, ızdırabı bizi alakadar ediyor. İhsas , kelimelerle ifade edilemeyecek kadar ince [Subtil] olunca Tolsos, sada terkibine, [Onomatopée]ye çocukların ve ibtidai kavmla-

rın his ve tefekkür vasıtası olan bu menba'at müraca'at ediyor:

«Prens Andre, sayıklamasında, zaif ve fisil-
«dayan bir sesi kendisine durmadan, âhenkle
«i-piti-piti-piti sonra i-ti-ti ve sonra yine i-piti-
«piti-piti ve yeniden i-ti-ti dediğini işitti».

Ihsasın kesafetini göstermek için, Tolsoï'un aynı « Proédé » ye müracaat etmektedir. İvan İliç, üst üste iki gece yalnız bir ızdırıp sayhası atıyor ;

« ou ! ouou ! ou ! » evvela « istemiyorum ! »
— Rusca Mié khotchou — diye başlayan İvan İliç sonraları, haykırmasına yalnız bu son ou edatile devam ediyor.

Şimdi, bu nevi'sıfatın, kariin ruhunda uyandıracağı aksülameli tetkik edelim.

Bazı hisler bizde — bu hislere tekabül eden — hareketler uyandırır. Mütakabilen, bazı hareketler de, — tezahüratı olduğu — bazı ahvali ruhiyeyi yaşamağa bizi hazır bir vaziyete koyar.

Dua eden, dizlerini bükerek ve ellerini açar. Fakat ellerini açan ve dizlerini bükerek de kendisini dua etmeye, vücut amade bulur. Böylece yalnız içerden dışarıya değil, fakat dışardan içeriye dinmeyen bir ceryan vardır. gayri ziruh

şeylerde mevcut olan, mesela ihtizaz halinde hulunan biri ipin yanında gerilmiş ve gayri mü-taharrik duran bir ipi ihtizaza getiren « Sympathie » ve birisi mükedder veya neşeli gördüğümüz zaman, bizde ağlamak veya gülmek arzusunu uyandıran gayri meş'ur taklid kanunları mucibince, vücuddaki hareketleri idare eden sinir ve adalelerimizde, sanatkârın, kahramanların tasvir ettiği vaziyet ve jestlerin başlaugıcını tekrar ederiz. Bütün varlığımıza nüfuz eden bu telkinle, böylece şahısların maneviyatına girer ve onlarla beraber aynı hayati ıztrabile ve neşesile yaşamağa başlarız. Bunun içindirki Tolestöyün eserleri, vücut vasıtasıyla, ruh üzerinde ani ve derin te'sirini yapıyor. Homme animal i, yalnız endişe, elem, ızdırıp, zevk ve haz pençesinde kıvranan, tefekkürden uzak basit insani tasvirde Tolestöyün yetiştiği şahkelere pek az san'atkâr, yetişmiştir. Tolestöy şeniyet, mahsus, hayvani ve ibtidai insani tasvir ettiği zaman, lisanı hiç bir Rus edibinin yaratamadığı bir selaset ve âhenk alır.

Fakat hayvanî insanı hırakıp, mücerred Psychologie sahasına girdimi, tefekkürata, Floberin tabirince Philosophaileries ye, ve kendi tabirince « fikrin ıztıraplarını » tasvire başladımı, Besoukhoff'un, Neklisudoff'un, Lévin'in, Posdnicheff'in manevi tekamüllerine vardımı, deşetli surette yuvarlanmağa başlar; lisanı kansızlaşır ve luzumsuz tekrarlar içinde boğulur. Tolstoy, hayvani mahluka, mahsus unsura yaklaşıldıkça, Psikolojisi daha doğrusu Psiko fiziyo-lojisi, emsalsiz bir derinlik ve doğruluk iktisab eder.

Fakat bu feyizli sahayı bırakıp, taharriyatını şu'ur ve fikir sahasına götürdümü Psikolojisi ma'nasızlaşır.

gelecek nushada Sonu

Fransanın Rennes Darülfünunundan felsefe mezunu

Suut Kemalettin

ŞA'İRİN HAYATI

Ey melek ilhâmlar, yüksek harmi ruhuna
Elde bir cami teselli yu mürüvvette girin,
Gülleri yanmış, atılmış yerlere bülbülleri,
Bir gülistanı perişandır hayatı şa'irin.

13 Haziran 1930 AB. DJ.

PIERRE LOTİYE AİD
HATIRATDAN :

ERMENİ KATOLİK
MEZARLIĞINDA

Pierre Loti İstanbulda
Vautour sefaret ma'-
iyet vapuru kumandanı
iken Azyada müstaar

ismi altında Hadice namına Topkapı kaprıştında bir mezar yaptırdıktan sonra kendisine vaktile hizmet eden bir ermeni katolik uşaga dahi bir mezar yaptırmak istedi. Bir gün kendisi ile Tokatlıyanda birleştik ve bir arabaya binerek Şişlide Ermeni katolik kabristanına gittik. Bu kabristan da sair gyri müslim cemaatların kapristanları gibi yüksek ve muntazam divarlar ile muhafaza altına alınmış bir mezarlık idi.

İçeri girer girmez üç dört kişi bizi karşıladı. Maksadımızı söyledik. Pierre Loti uşağın ismini, takribi vefat tarihini söyledi. defterleri açdılar. O ismi aramağa başladılar. Aramayı kolaylaştırmak için:

— Arkadaşım ecnebi olduğu için ismi belki eyi teleffuz edemez. Verdiği isme yakın isimleri de arayınız. Tayin ettiği tarihten bir iki sene evvelki ve sonraki kaydları da tedkik ediniz, dedim. Çünkü Pierre Loti ismi ve tarihi ta'yinde müşkülât çekiyordu.

Kabristan memurları yarım saatdan ziyade